

Ольга Деркачова,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та методики початкової освіти
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

«МАЛЕНЬКИЙ КУЛЬГАВИЙ ПРИНЦ» М'ЮЛОК ЯК ПРЕДТЕЧА «МАЛЕНЬКОГО ПРИНЦА» ЕКЗЮПЕРІ

У статті аналізується казка Діни Марії М'юлок «Маленький кульгавий принц» та проводяться паралелі з «Маленьким принцом» Антуана де Сент Екзюпері. Виділяються спільні та відмінні риси, звернена увага на заголовки, притчовий характер казок та на їхню проблематику.

Ключові слова: М'юлок, Екзюпері, «Маленький кульгавий принц», «Маленький принц», казка, притча, пам'ять.

Olga Derkachova

The Little Lame Prince written by Dinah Maria Mulock the First Before The Little Prince written by Exupery

The article deals with analysis of the fairy tale «The Little Lame Prince» written by Dinah Maria Mulock and comparing with «The Little Prince» written by Antoine de Saint-Exupery. The commons and differences were determined. Such as title, heroes, problematic, genre of parable.

Ключові слова: Mulock, Exupery, The Little Lame Prince The Little Lame Prince The Little Prince fairy tale, parable.

«Маленький принц» Антуана де Сент Екзюпері є однією з найпопулярніших казок нашого часу. Але цьому «Маленькому принцу» передували інші, автором якого була Діна Марія Крейк (дівооче прізвище, яким вона підписувала свої твори, – М'юлок) і про якого мало хто знає. Та й перекладу його українською мовою нема. Практична відсутність досліджень, присвячених цій проблемі зумовила актуальність нашої статті, що передбачає наступні завдання: провести зіставлення обох казок, визначити спільні і відмінні риси, проаналізувати особливості обох текстів.

Казка «Маленький кульгавий принц» побачила світ у 1875 році у Лондоні, а перед тим у 1874 році в Америці. Казка Екзюпері побачила світ у 1943 році – на 69 років пізніше. І вперше також у Сполучених Штатах Америки.

Діна Марія М'юлок народилася у 1826 році в Англії, у Стаффордширі. У 1846 році переїздить з матір'ю до Лондона, де і починає свою літературну кар'єру. Перший роман «Родина Огілвів» був надрукований у 1849 році. Далі – ще ряд романів. Найпопулярнішим був роман, що вийшов у 1856 році – «Джон Галіфакс, джентльмен». Книга була перекладена на французьку, німецьку, італійську, грецьку та російську мови [8]. «Маленький кульгавий принц», ілюстрований Дороті Тодд, побачив світ у 1874 році у Чикаго, а у 1875 році у Лондоні, але вже під назвою: «Маленький кульгавий принц та його плащ для мандрів: притча для дітей та дорослих». Подружжя Крайків не мало власних дітей, тому удочерило дівчинку у 1869 році. І казки, що їх писала авторка, адресовані були і цій дитині, зокрема «Маленький кульгавий принц».

Один з найвідоміших висловів М'юлок: «Вір тільки половині того, що бачиш і нічому, що чуєш» (одразу згадується вислів «добре бачить лише серце. Найголовнішого не побачити очима», що є наче своєрідним продовженням процитованого вище)

У зв'язку з відсутністю українського перекладу «Маленького кульгавого принца» коротко переловимо сюжет цієї казки. Йдеться у ній про маленького принца, що не міг ходити, оскільки його, ще немовлям, під час хрестин няня впустила на підлогу. Згодом помирають батьки маленького принца, а його дядько, що захопив трон, відправляє його разом з нянею у башту. Отримавши у подарунок від своєї хресної матері, що була феєю, чарівного плаща, він здійснює ряд подорожей, що допомагають йому пізнати світ. Зрештою, маленький принц отримує трон і корону. Він дорослішає і мудро керує державою, доки не відчуває, що втомився. А тоді витягає свого чарівного плаща, прощається з народом і зникає.

Екзюпері народився у 1900 році в аристократичній родині. Він полюбляв слухати казки, які розповідала йому мати. Отже, цілком ймовірно, що йому могли читати цю казку або він сам згодом її читав. І вже пізніше маленький принц прийшов до нього і з цих спогадів. «Світ спогадів дитинства та наших ігор завжди буде мені видаватися безнадійно більш істинним, ніж будь-який інший», – писав в одному з листів до матері Екзюпері [1]. І на питання, звідки він родом, він міг сміливо відповісти: «Я зі свого дитинства. Я прийшов з дитинства, як із країни». Звісно, цей факт не можна ні довести, ні спростувати, але ймовірність того, що Екзюпері знав про цю казку, існує. Можливо, і не пам'ятав автора, і сюжету як такого, але уривки, заголовки могли закарбуватися з дитинства. Варто зазначити той факт, що Екзюпері не мав дітей, то ж чи не є «Маленький принц» тугою за нереалізованим батьківством? Можливо, маленький принц – це не лише образ самого автора, а й ненародженого сина.

На думку З. Фрейда, у ранніх спогадах дитинства можуть зберігатися другорядні, начебто неважливі речі. У дитячому віці механізм пам'яті працює інакше, аніж у дорослому віці. Ці спогади зберігаються не завдяки своєму змісту, а завдяки

асоціативними зв'язкам з іншими. Деякі спогади викривлені або зміщені у просторі і часі. Процес згадування у дорослих оперує різним психічним матеріалом. Деякі спогади існують у вигляді зорових образів, деякі мають лише слабкі обриси. Спогади дитинства мають наочний зоровий характер. Зорові спогади, таким чином, зберігають тип інфантильного спогаду. Ймовірно, тому, коли Екзюпері зазнав аварії у пустелі, до нього і прийшов оцей спогад-марення про маленького хлопчика-принца.

3. Фройд припустив, що дитячі спогади – це не справжній слід давніших вражень, а їх обробка, що відбулася під впливом різних психічних сил пізнішого періоду.

Перша спільна риса, що не може бути не поміченою, – це заголовки обох казок: в одному випадку «Маленький кульгавий принц», в іншому – просто «Маленький принц». Щоправда у першій казці принц названий на ім'я – це принц Долор, на відміну від другої, в якій імена не є важливими і потрібними.

Обидва принци мають плащі. У кульгавого принца Долора – це плащ, за допомогою якого він літає. В Екзюпері маленький принц зображений у плащі на одній з ілюстрацій. Вони обидва вирушають у мандри, намагаючись зрозуміти світ. Першому це вдається. Він стає правителем і живе довго і щасливо, так і не перерісши в собі дитину. Інший навряд чи колись стане дорослим, подібно Пітеру Пену, але він набагато доросліший і серйозніший, аніж принц Долор. Маленький принц також повертається на свою планету, як принц Долор у своє королівство. Природна мудрість і спостережливість – це дві речі, що їх об'єднують. А ще є певна схожість у портретному зображенні. Поглянемо на ілюстрації:

На першій ілюстрації маємо зображення принца Долора з першого видання (автор – Дороті Тодд), на другій – маленький принц авторства самого Екзюпері. На інших ілюстраціях маленькі принци різняться, зокрема й одягом. Принц Долор – у королівських обладунках, як то і личить принцові, часто зображується у небі, маленький принц у більш сучасному одязі з шарфом (Екзюпері носив схожий шарф), адже не одяг робить принца принцом. Це ще один ключ до розуміння символічності маленького принца. В Екзюпері – це символ дитинства, символ самого автора, символ мандрівника-філософа, тому його принц і немає імені. Принц Долор не має такого символічного навантаження. Тому він має батьків, няню, згодом королівство. Спочатку, як і маленький принц, він інтуїтивно пізнає світ, але згодом він втягується у світ дорослих, такий чужий і незрозумілий маленькому принцові. Коли принц Долор дізнається, що він не просто хлопчик-принц (довгий час він не асоціює слово «принц» з королями та королівствами), а має стати колись королем, то в ньому відбувається начебто внутрішнє дорослішання: «Poor old nurse!» said the boy compassionately. For somehow, boy as he was, when he heard he was born to be a king, he felt like a man – like a king – who could afford to be tender because he was strong». Він наївний і дитячий, він наче бавиться у дорослого, але дорослі підігрують йому – такі закони цієї казки.

Сюжетно з «Маленьким принцем» Екзюпері цей твір наближає мотив подорожі і зникнення принців, а також момент очікування на їх повернення і хвилювання за їхню подальшу долю:

«But I myself believe that his godmother took him, on his travelling cloak, to the Beautiful Mountains. What he did there where he is now, who can tell? I cannot. But one thing I am quite sure of, that, wherever he is perfectly happy. And so, when I think of him, am I» [9].

«Тепер я начебто заспокоївся. Тобто... не зовсім. Та я добре знаю, що він поверігвся на свою планетку, бо вдосвіта я не знайшов на піску його тіла. Не таке вже й важке воно було... А вночі я залюбки слухаю зорі. Неначе г"ятсот мільйонів дзвіночків...» [2, 91].

На думку Б. Успенського, коли автор будує свою оповідь, він може вести опис з покликанням на ту чи іншу індивідуальну свідомість або ж описувати події об'єктивно [2, 138]. Обидва автори вибирають останнє, описуючи факти, начебто відомі їм. М'юлок починає свою казку так: «Yes, he was the most beautiful Prince that ever has born!» [9] Екзюпері наступним чином: «Коли мені було шість років, ув одній книжці про дрімучі ліси, що прозивалися «Бувальщини», уgliedів я чудернацький малюнок» [9]. Рідше вони залучають суб'єктивне сприйняття: це стосується мандрівок обох принців. Події у «Маленькому кульгавому принці» розгортаються з точки зору стороннього спостерігача, який знає, чим завершиться дія, але витримує інтригу, не забігаючи уперед, події розгортаються лінійно. І розповідається лише про те, що може бути доступним спостереженню збоку. У «Маленькому принці» події розгортаються з точки зору самого автора, тому тут більше емоцій, думок відчуттів, переживань. Тобто у М'юлок домінує зовнішня точка зору, а в Екзюпері внутрішня.

Час від часу М'юлок робить невеличкі повчальні ремарки: «The more he had, the more he wanted; and it is not always one can have everything one wants» [9]. Загальновідомі приписи, які люди вже встигли призабути вона влітає у канву своєї казки.

Або ж: «Had he got all the things he wanted, which another ought to have had? And did he enjoy them?» [9] Це міркування принца Долора про дядю, що ув'язнив його у башті і забрав собі корону.

Завдяки цьому з'являється внутрішня точка зору, адже читач розуміє, що для авторки є цінним та важливим. Також М'юлок робить натяк на автобіографічний епізод в останньому розділі. Час від часу у її казці зринали риторичні питання, особливо багато їх було в останньому розділі, вона відмовляється докладно на них відповідати, бо втомилася, а ще тому, що на неї чекає її маленька донечка: «Why, if I were to answer all these questions I should have to write another book. And I'm tired, children, tired - as grown-up people sometimes are, though not always with play. (Besides, I have a small person belonging to me, who, though she likes extremely to listen to the word-of-mouth story of this book, grumbles much at the writing of it, and has run about the house clapping her hands with joy when mamma told her that it was nearly finished. But that is neither here nor there)» [9]

Обидва автори у своїх казках звертаються до читача, що визначає час розповіді - це події, що відбувалися в минулому, а не такі, що переживаються зараз:

«Погляньте в небо. Поспитайте себе: «А ну ж чи баранець уже з'їв ту квітку? Може бути таке чи ні?» І ви побачите, як усе зміниться... І жоден дорослий ніколи не збагне, як це важливо!» [2, 93]

«If any reader, big or little, should wonder whether there are is a meaning in this story, deeper than that of an ordinary fairy tale, I will own that there is. But I have hidden it

so carefully that the smaller people, and many larger folk, will never find it out, and meantime the book may be read straight on, like «Cinderella»...» [9]

Екзюпері різко протиставляє світ дорослих і дітей. М'юлок цього не робить. Вона ділить своїх читачів на тих, хто прочитає її казку як забавку, і тих, хто знайде глибший підтекст.

Повчання казки «Маленький кульгавий принц» мають морально-етичний характер і торкаються проблем порядності, чесності, життєвих потреб, а Екзюпері пише про ті часи, коли люди розучилися розрізняти справжнє і фальшиве, важливе і другорядне.

У М'юлок – це повчальна казка-притча про те, що природні вади не заважають тобі бути прекрасним і сильним. Читаючи цю казку, ми почасти забуваємо про вади принца Долора. Але авторка нам час від часу нагадує то натяками, то прямо про те, що це незвичайний хлопчик, з особливими потребами, як сказали б зараз: «When we see people suffering or unfortunate, we feel very sorry for them; but when we see them bravely bearing their sufferings and making the best of their misfortunes, it is quite a different feeling. We respect and admire even a little child» [9].

Схоже і відмінне між двома казками може простежити у таблиці 1: Екзюпері підніс свій твір на рівень філософської казки-притчі, переповненої складними та неоднозначними символами. Ключова філософська тема казки – тема буття. Воно поділяється на буття реальне, тимчасове, та ідеальне – вічне, незмінне. Сенс людського життя у максимальному досягненні розуміння сутності його. Це казка про «недитячі поняття»: життя і смерть, любов і відповідальність, дружба і вірність, самотність, культ дитинства. У М'юлок проблема фізичного каліцтва є найголовнішою, адже ідея її казки – показати, що фізичне каліцтво не є завадою для досягнення життєвої мети. Цікаво та оригінально М'юлок вирішує конфлікт між добром і злом: принц не зцілюється, але він отримує престол після смерті його дядька. Таким чином, вона демонструє, що у людському житті вади душевні є важливіші за вади людські. Торкаючись то подібних, то абсолютно різних питань, обидві казки є важливими і на часі. Принц Долор викликає захоплення своєю стоїчністю (він ні разу не скаржиться на своє каліцтво), маленький принц – сум і відчуття втрати чогось важливого.

Таблиця 1

«Маленький кульгавий принц»	«Маленький принц»
Подібність заголовків	
Видана у 1874 р.	Видана у 1943 р.
Місце першого видання - США	
Головний герой - маленький принц	
Найважливіше - світ дитинства	
Усі персонажі казкові	Реальні та казкові персонажі
Мотив подорожей і мандрівок (обидва здійснюють подорож у реальний світ, спілкуються з природою, але принц Долор почувається тут комфортно, на відміну від маленького принца)	

Світ реальний — це домівка принца Долора	Маленький принц почувається чужим у земному реальному світі
Детальний опис його дитинства і становлення як короля, має ім'я	Відсутність детального життєпису, як і відсутність імені
Притчовий характер	
Опис подій з об'єктивної точки зору	
Зовнішня точка зору	Внутрішня точка зору
Конфлікт між добром і злом	Конфлікт між дитячим та дорослим світосприйняттям
Звернення до читача До дорослих та дітей	Тільки до дітей
Відкритість фіналу	
Проблема каліцтва Проблема мудрого і благородного правителя Проблема порядності і чесності Проблема дитячої самотності Проблема інтуїтивного пізнання світу	Проблема самотності Проблема життя і смерті Проблема любові і відповідальності Проблема дружби і вірності Проблема дітей та дорослих Проблема справжнього пізнання світу

Література

1. Мижо М. Сент-Екзюпері / М. Мижо // http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/38827/Mizho_-_Sent-Ekzyuperi.html
2. Сент-Екзюпері А. Маленький принц / А. Сент-Екзюпері. – Львів: Кальварія, 2009. – 96 с.
3. Успенський Б. Поэтика композиции / Б. Успенский. – Санкт-Петербург: Азбука, 2000. – 352 с.
4. Фрейд З. Психопатология обыденной жизни / З. Фрейд. – М.: АСТ, 2009. – 256 с.
5. Чудинова Е. Маленький хромо́й принц / Е. Чудинова // <http://www.taday.ru/text/932926.html>
6. Dinah Craik // www.literaryheritage.org.uk<http://www3.shropshire-cc.gov.uk/craik.htm>
7. Mitchell S. Dinah Mulock Craik / S. Mitchell // <http://www.victorianweb.org/authors/craik/mitchell/5.html>
8. The tittle Lame Prince About The Story. The Author The illustrators // <http://www.bedtime-story.com/bedtime-story>
9. The Little Lame Prince by Dinah Maria Mulock Craik // <http://www.gutenberg.org/ebooks/496>